

7. 4. 2020

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Whistleblowing v případových studiích

Jaký je však současný stav ochrany whistleblowerů?

Na níže uvedených čtyřech případech (dva z České republiky a dva z ostatních členských států EU) bychom rádi přiblížili aktuální rozhodovací praxi soudů ve věci oznamování protiprávního jednání.

V jednotlivých právních rádech členských států EU dojde již brzo k národní úpravě whistleblowingu, neboť dne 23. října 2019 byla přijata a podepsána Směrnice o ochraně osob oznamujících porušení práva Unie (dále také jako „směrnice“). Směrnice byla publikována v Úředním věstníku Evropské unie dne 26. listopadu 2019[1]. Implementaci směrnice na úrovni jednotlivých členských států EU tak bude potřeba provést nejpozději do roku 2021 (přesné datum se odvíjí od uvedení směrnice v platnost, tedy 20 dnů od vyhlášení v Úředním věstníku Evropské unie – to připadá na 16. prosince 2021).

Směrnici tvoří sedm kapitol s celkem 29 články a jedné přílohy. Hlavním cílem nové právní úpravy je zajistit účinnější vymáhání práva EU prostřednictvím využití institutu oznamovatelů a za současného vytvoření dostatečných ochranných mechanismů pro takové osoby.

TaylorWessing

1. Případ Z České republiky:

Pan **Roman Komeda** je jedním z českých whistleblowerů, který se obrátil na organizaci Transparency International s žádostí o pomoc, která mu byla následně poskytnuta ve formě právního zastoupení. Výše zmíněný oznamovatel byl nucen čelit pracovněprávním, ale také trestněprávním následkům svého oznámení. Oznamovatelův zaměstnavatel (Zoologická zahrada v Dvoře Králové) podal na oznamovatele trestní oznámení poté, co soustavně a věcně kritizoval manažerské pochybení vedení stejně jako nehospodárné nakládání s veřejnými prostředky (*žádné pochybení se nakonec ale neprokázalo*).

Trestní soud pana Romana Komedu obžaloby zprostil, když uzavřel, že kritika šéfky není pomluva.[2]

Na tomto konkrétním případě je možné ilustrovat **problém s dodržením zásady důvodného podezření** (rozzuřený slon zabil ošetřovatele, dle pana Komedy to byl důsledek špatného vedení zoologické zahrady, dle soudu nikoliv), která bude vždy vykládána subjektivně (oznamovatel bude mít pocit, že je v právu, dotčená organizace bude tvrdit, že se jedná o pomluvu). Důvodnost oznámení vždy bude muset posoudit nezávislý soud. Odstrašující prostředky následného trestního stíhání byly v tomto případě **neúměrné**, nicméně máme za to, že by se v budoucnu měla ustálit judikatura vyšších soudů, které v případě **skutečně nedůvodných podezření** (založených na nepravdivých podkladech – například oznamovatelem prefabrikovaných), přiznají ochranu oznámením dotčených osob.

2. Případ Z České republiky:

Mediálně známější je případ českého ekonoma a politika **Libora Michálka**, který v roce 2010 podal trestní oznámení z důvodu podezření z trestného činu pletichy při zadávání veřejné zakázky a při veřejné soutěži. Oznámení podal v době, kdy působil na Státním fondu životního prostředí. V průběhu jednání v souvislosti s veřejnými soutěžemi, ze kterých si oznamovatel pořizoval záznamy, byl na Michálka kladem nátlak v podobě hrozby, že pokud nebude postupovat dle pokynů nadřízených, přijde o místo na ministerstvu, jak se také, poté, co podal trestní oznámení, stalo. Trestní oznámení podané Michálkem následně vedlo, k demisi ministra životního prostředí Pavla Drobila a k otřesům ve vládě. Michálek byl v roce 2011 za svůj boj proti korupci oceněn Nadačním fondem proti korupci a dále Cenou Františka Kriegla od Nadace Charty 77.^[3] Michálkova kauza je tak jedním z pozitivních případů, jak by v praxi **měla fungovat účinná protikorupční aktivita orgánů činných v trestním řízení vyvolaná na základě podaného oznámení, které bylo založeno na důvodném podezření.**

Další kauzy:

Další kauzu, kterou bychom rádi zmínili, je případ **Galway care home (2016)** z Velké Británie. Zaměstnankyně pracující pro domov důchodců v Galway oznámila organizaci Hiqa (Health Information and Quality Authority) své obavy ohledně údajně špatného zacházení se seniory. Její zaměstnavatel jí však v důsledku takového oznámení **vypověděl pracovní smlouvu**. Následná neohlášená inspekce odhalila mnoho porušení předpisů ze strany pečovatelského domu a shledala jej neschopným zajistit odpovídající úroveň péče (dle závěru inspekce se v domě důchodců špatně zacházelo se starými lidmi).

Paní Anna Monaghan se rozhodla bránit proti takovému rozvázání pracovního poměru a soud nakonec ve svém rozhodnutí nařídil vlastníku pečovatelského domu zaplatit paní Monaghan **náhradu škody ve výši €17,500**. Soud dospěl k názoru, že slečna Monaghan dostala výpověď v důsledku zveřejnění informací týkajících se údajného špatného zacházení se starými lidmi v pečovatelském domě ze strany zaměstnanců. Oznámení ze strany zaměstnance mělo v konečném důsledku pozitivní vliv na zlepšení kvality péče v pečovatelském domě. Je otázkou, zda náhrada škody ve výši €17,500, kterou slečna Monaghan získala, je dostatečnou náhradou za vytrpěný stres a trauma. **Nízké či dokonce žádné odškodné je častým důvodem, proč je v Evropské Unii stále nízký počet whistleblowerů.**^[4] Směrnice si klade za cíl tento faktor zmínit, když ponechává na uvážení členských států **upravit i výši odměny za důvodné oznámení**. Takový model již v současnosti funguje například v USA, či ve Slovenské republice.

Posledním případem je tzv. kauza **Lux Leak**. V tomto případě bylo vedeno soudní řízení se zaměstnancem společnosti PricewaterhouseCoopers (PwC), Antoinem Deltourem obviněným z úniku tisíce dokumentů týkajících se daňových úlev pro nadnárodní společnosti / offshorových daňových optimalizací pro nadnárodní společnosti, kterým poskytovala služby společnost PwC.^[5] Výše zmíněné dokumenty odhalily únik informací ohledně dohod uzavřených mezi Lucemburskem a mezinárodními společnostmi jako je Amazon, Apple, IKEA, FedEx, Heinz, Pepsi apod., které byly důvodem, usazování velkého počtu mezinárodních firem v Lucembursku.

V první instanci bylo Deltourovi uloženo dvanáct měsíců odnětí svobody a pokuta ve výši €1,000. Následně Luxemburský kasační soud snížil trest odnětí svobody o šest měsíců. Jeho kolega Ralph Halet byl rovněž odsouzen a rozhodnutím soudu mu bylo nařízeno zaplatit pokutu ve výši €1,000. Až nakonec Nejvyšší soud pana Deltoura osvobodil.

Skandál Luxleaks z roku 2014 podnítil vznik Zvláštního výboru Evropského parlamentu pro daňová rozhodnutí.^[6] Pozdější zveřejnění informací ohledně úniku informací společnosti Panama Papers a Paradise Papers odhalilo další případy daňových úniků a vyhýbání se daňovým povinnostem.

Lze tedy shrnout, že přestože pan Deltour byl osvobozen a jeho oznámení přispělo k celo-unijní debatě ohledně daňových otázek a zvýhodnění, úsilí a přítěží, které musel za své oznámení podstoupit, pokládáme za příliš vysoké. K ochraně budoucích whistleblowerů by měla pomoci právě směrnice, když stanoví mnohé procesní mechanismy na ochranu oznamovatele, který může **podat žalobu proti odvetným opatřením** (výpověď z práce, trestní stíhání), v takovém případě mu pak v řízení svědčí obrácené důkazní břemeno - uplatní se presumpce existence těchto odvetných opatření a způsobení škody, neprokáže-li žalovaný (organizace dotčená oznámením) opak.

Z výše uvedených čtyř příkladů lze ilustrovat aktuální stav ochrany whistleblowerů na území EU - zcela jistě existuje celá řada osob, které jsou ochotny nahlásit protikorupční jednání, avšak odrazuje je vysoká cena, kterou za takové oznámení budou muset pravděpodobně zaplatit (od rozvázání pracovního poměru až po trestní stíhání), také odškodnění za takovouto perzekuci není jisté, navíc přichází až v řádu let. Věříme, že se členské státy EU transpozice směrnice zhostí svědomitě a zajistí právě těmto osobám vysoký standart ochrany za současného nastavení vysoké odpovědnosti za jejich případné nepravdivé oznámení.

Více k tématu whistleblowing a detailní rozbor směrnice naleznete v našem článku otištěném v časopisu Právní rádce 10/2019 pod názvem Pravidla whistleblowingu míří do finále.

Markéta Deimelová,

partnerka Taylor Wessing Česká republika a evropský usazený advokát v Rakousku

Patrik Albrecht,

koncipient

[TaylorWessing e|n|w|c advokáti v.o.s.](#)

U Prašné brány 1078/1
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 819 216

e-mail: prag@taylorwessing.com

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie, OJ L 305, 26.11.2019, p. 17-56; K dispozici >>> [zde](#).

[2] K dispozici >>> [zde](#).

[3] K dispozici >>> [zde](#) a >>> [zde](#).

[4] K dispozici >>> [zde](#).

[5] K dispozici >>> [zde](#).

[6] K dispozici >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)
- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)